

MOLIYA BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINING ROLI

Boboqulov Shaxzod Suyunboy o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistratura bo'limi davlat moliyasi va xalqaro moliya yo'nalishi 2-kurs talabasi
<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7779946>

ARTICLE INFO

Received: 19th March 2023

Accepted: 27th March 2023

Online: 28th March 2023

KEY WORDS

Bozor, qimmatli qog'ozlar, qimmatli qog'ozlar bozori, raqobatbardoshlik, bozor fondi.

ABSTRACT

Ushbu maqolada moliya bozorini rivojlantirishda qimmatli qog'ozlar bozorining ro'li qimmatli qog'ozlar bozorining raqobatbardoshligini rivojlantirishning nazariy uslubiy va amaliy jihatlari qonun asosida tartibga solinadi, bozorni rivojlantirish, ya'ni bozor ishtirokchilarining huquqlarini himoya qilish. Shuningdek, qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilarining samarali faoliyatini belgilaydigan zamonaviy yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Iqtisodiy adabiyotlarda va biznes amaliyotida moliya bozori tushunchasi odatda pul, kredit, valyuta bozorlari va kapital bozorini o'z ichiga olgan holda keng talqin qilinadi. Bu o'rnatilgan amaliyot bilan bog'liq. Moliyani pul va umuman qiymat toifasiga o'xshash toifa sifatida ko'rib chiqish kerak, chunki har qanday iqtisodiy resurslar pul yoki tegishli qimmatli qog'ozlar, mulk huquqi bo'lgan boshqa hujjatlar bilan vositachilik qilishi mumkin.

Mamlakatni sekyuritizatsiya qilish siyosatini yuritish (to'g'ridan-to'g'ri bank davlat byudjetini davlat qarz majburiyatlarini chiqarish bilan ularni keyinchalik tijorat banki va boshqa investor tomonidan sotish bilan almashtirish) qimmatli qog'ozlar bozorini yanada rivojlantirish uchun ob'ektiv shart-sharoitlarni yaratadi. Bozorni sanoat, transport, qurilish va qishloq xo'jaligi korxonalarini ulushlari bilan to'ldirish, investitsiya sifati bo'yicha eng yaxshi qimmatli qog'ozlarni tanlash, moddiy ishlab chiqarish sohasiga real kapital oqimi – bu sivilizatsiyalashgan mamlakatlarda moliyaviy bozorlarning yaxlit tizimini shakllantirishning yo'lidir.

Moliya bozorida oldi-sotdi ob'ekti aniq tovarlar - pul va qimmatli qog'ozlar (pul) qog'ozlardir. Qimmatli qog'ozlar bozori nafaqat milliy, balki global miqyosdagi iqtisodiyotda muhim rol o'ynaydi, bu erda investorlar o'zlari investitsiya qilishni istagan joyni topishlari mumkin, emitentlar esa shaxsiy maqsadlarga erishish uchun pul topishlari mumkin. Zamonaviy dunyoda davlatlar va odamlar o'rtasidagi munosabatlarning murakkablashishi, shuningdek, hayotning tobora ortib borayotgan tezligi va cheksiz ma'lumotlar oqimi tufayli tez va ozgina kuch sarflaydigan joyni topish juda qiyin. maqsadlaringizga erishish (daromad va investitsiyalar). Bu qimmatli qog'ozlar bozorining eng muhim rolidir. Shubhasiz, qimmatli qog'ozlar bozorini butunlay boshqacha shartlarga ega bo'lgan keng turdagi investitsiya vositalarini taklif qilish qobiliyati bilan ham ajralib turishi mumkin. Qimmatli qog'ozlar bozori

turli aktsiyalarni, obligatsiyalarni, buyurtmalarni va boshqalarni sotish / sotib olishni o'z ichiga oladi. Bu investorlar uchun xilma-xillikni yaratadi, lekin ayni paytda investitsiya vositalarini tezda tanlashga to'sqinlik qiladi. Biroq, qimmatli qog'ozlar bozorining asosiy rolini aniq belgilash mumkin emas. Chunki bu bozor juda xilma-xil bo'lib, turli elementlarni o'z ichiga oladi va o'z tarkibida ikkita yirik bozorni o'z ichiga oladi: kapital bozorining o'zi va qarz mablag'lari bozori. Qimmatli qog'ozlar bozorining rollari:

1. ishlab chiqarishni rivojlantirish maqsadida erkin muomaladagi mablag'larni investitsiyalar shaklida jalb etish;

2. kapitalni iqtisodiyotning «chiriyotgan» sektorida joylashgan tarmoqlardan bozor iqtisodiyoti tizimidagi mamlakatlar rivojlanishiga imkon beruvchi zamonaviy rivojlanish tarmoqlariga o'tkazish.

Milliy qimmatli qog'ozlar bozorining raqobatbardoshligini oshirish masalalari bugungi kunda hal qilinayotgan raqobatbardoshlikni oshirish muammosining eng muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi.

Qimmatli qog'ozlar bozori moliyaviy munosabatlarning majburiy va zarur qismi bo'lganligi sababli, aholi, korxonalar va tashkilotlar, davlatning o'zidan vaqtinchalik mablag'larning jalb etilishini va bu mablag'larni moliyalashtirishga yo'naltirilishini ta'minlaydi shu jumladan, ichki iqtisodiyotning turli tarmoqlarini modernizatsiya qilish. Qimmatli qog'ozlar bozorida tovar qimmatli qog'ozdir. Har qanday qimmatbaho narsaning raqobatbardoshligi qimmatli qog'ozlar emitent korxonaning raqobatbardoshligi bilan chambarchas bog'liq holda ko'rib chiqilishi kerak, uning tovar, pul va boshqa bozorlarda, shu jumladan xorijiy bozorlarda raqobat qilish qobiliyati. Boshqacha aytganda, biz chiqarilgan qimmatli qog'ozlarning sifati haqida gapiramiz. Bu qimmatli qog'ozlar bozorida ko'rsatiladigan xizmatlarning raqobatbardoshligining ichki tomoni deb ataladigan narsa bo'lib, u shunday tushuniladi. milliy professional fond bozori ishtirokchilarining bozorda xizmatlar ko'rsatish qobiliyati qimmatli qog'ozlar narxi, muddati va sifati xorijiylikidan kam bo'lmagan, ichki va tashqi bozor ishtirokchilarini qoniqtiradigan. Qimmatli qog'ozlar bozori raqobatbardoshligining quyidagi asosiy tarkibiy qismlarini ajratib ko'rsatish mumkin qimmatli qog'ozlar: ichki va tashqi, mahsulotning raqobatbardoshligi - qimmatli qog'oz va uni ishlab chiqaruvchi-emitent. Korxonaning raqobatbardoshligi oxir-oqibatda kristallanadi mahsulot raqobatbardoshligi. Mintaqaviy bozorlarning raqobatbardoshligi haqida gapirish qonuniydir qimmatli qog'ozlar va tarmoq qimmatli qog'ozlar bozorlarining raqobatbardoshligi tarkibiy qismlari sifatida yagona milliy qimmatli qog'ozlar bozori.

Bugungi kunga kelib, ushbu sohada qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilari uchun qulay muhit shakllantirilganligi munosabati bilan tizimli va yagona huquqiy tartibga solishni ta'minlash maqsadida;

O'zbekiston Respublikasining 2008-yildagi 163-son "Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida"gi Qonuni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015-yil 22-iyul va 3-iyunda "O'zR 387-sonli "O'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi Farmoni imzolangan uchun U bilan "Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonuni va yangi tahrirdagi qonun tasdiqlandi [1]. Mazkur qonunga o'zgartirishlar kiritish bilan 3-moddaga "kliring", "market-meyker" va "netting", "depozit kvitansiyasi", "infratuzilma obligatsiyalari" kabi yangi tushunchalar qo'shildi.

Mamlakatimizda qimmatli qog'ozlar bozorini qonun yo'li bilan tartibga solish, eng avvalo, ushbu sohada tartib o'rnatishga olib keladi, qo'shimcha ravishda, zarur hollarda, bu boradagi nazoratni osonlashtiradi, degan xulosaga kelindi soha, shuningdek, qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilarining huquq va manfaatlarini himoya qiladi. Va ta'minlash uchun xizmat qiladi faoliyati xavfsizligini ta'minlash, shuningdek, qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilari bilan birgalikda qulaylik yaratishni tashkil etadi yangi a'zolar uchun. "Toshkent" respublika birja fondining ana shunday jadal sur'atlarda rivojlanishi mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlardan samarali foydalanish imkonini berdi. Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, tashqi moliyalashtirish manbalari tarkibida qimmatli emissiyalarning innovatsion loyihalari qog'oz, birinchi navbatda, aktsiyalar va obligatsiyalar ular eng muhim o'rinni egallaydi. Taqdim etilgan qimmatli qog'ozlar bozorini yanada takomillashtirish uning investitsiya salohiyatidan modernizatsiya qilish va O'zbekiston iqtisodiyotini izchil rivojlantirish.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2008 yil 22 iyuldagi va 2015 yil 3 iyundagi "Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida"gi 163-sonli Qonuni. Gazeta xalq so'zi. 2015 yil 4-iyun 1-2-betlar.
2. "Toshkent" birja bozori ma'lumotlari, 2015 y.